

ANLAMSAL BOZUKLUKLAR

1. Gereksiz Sözcük Kullanımı:

Aynı anlamı karşılayan sözcüklerin birlikte kullanılmasından doğan bir anlatım bozukluğudur. İletilmek istenen anlamı karşılayan bir sözcük varsa onunla ilgili ikinci bir sözcüğe gerek yoktur. Cümlede yer alan gereksiz sözcük atıldığı anda cümlenin anlamında bozulma ve daralma olmaz.

Görevliler <u>hâlâ</u> bir açıklama yapmadı <u>henüz</u> . /	Altı çizili sözlerden biri gereksizdir.
Toplantı boyunca <u>karşılıklı</u> tartıştılar. /	Altı çizili söz gereksizdir. Tartışma karşılıklı olur zaten.
Yazar, eserinde <u>yaşanmış</u> deneyimlerinden bahsediyor. /	Altı çizili söz gereksizdir. Deneyim, yaşanmıştır.
İki kardeşten <u>en</u> küçüğü okula gitmiyordu. /	Altı çizili söz gereksizdir. İki kişiye biri küçüktür.
Arkadaşına <u>alçak sesle</u> bir şeyler fısıldadı. /	Altı çizili söz gereksizdir. Fısıldamak alçak sesle olur zaten.
Gece ısı <u>sıfırın altında</u> eksi beş derece olacak. /	Altı çizili söz gereksizdir. -5, sıfırın altındadır.
Havada <u>beyaz</u> kar taneleri uçuşuyor. /	Altı çizili söz gereksizdir. Kar zaten beyazdır.
.Ben çok <u>varlıklı</u> , <u>zengin</u> biri değilim. /	Altı çizili sözlerden biri gereksizdir. İkisi de eş anlamlıdır.
<u>Neşeli</u> , sağlıklı, <u>şen</u> bir görünüşü vardı. /	Altı çizili sözlerden biri gereksizdir. İkisi de eş anlamlıdır.
<u>Az kalsın</u> merdivenlerden düşeyazdı. /	Altı çizili söz gereksizdir. "Düşeyazmak" az kalmak anlamındadır.
Takımın, <u>boyu</u> en kısa oyuncusu bendim. /	Altı çizili söz gereksizdir. "En kısa" derken boydan bahsediyor.
<u>İhtiyar</u> , <u>yaşlı</u> kadın güçle yürüyordu. /	Altı çizili sözlerden biri gereksizdir. İkisi de eş anlamlıdır.
<u>Galiba</u> bu kez beklediği ilgiyi görmeyebiliyor. /	Altı çizili söz gereksizdir. Aynı anlam fiilde verilmiştir.
Onu tutmasam <u>neredeyse</u> , <u>az kalsın</u> düşecekti. /	Altı çizili sözlerden biri gereksizdir. İkisi de eş anlamlıdır.
Böyle <u>yüksek sesle</u> bağırmana gerek yok. /	Altı çizili söz gereksizdir. Bağırarak yüksek sesle olur.

Not: "Kendi" sözcüğünün, özneyi pekiştirmek için diğer kişi adlarıyla birlikte kullanılması, gereksiz kullanım değildir.

"Olayı ben kendim yaşadım."

Not: "İle" ilgecinin birliktelik anlamıyla kullanılmasında, bu anlamı pekiştirmek için "birlikte" sözcüğüne yer verilebilir.

"Annesiyle birlikte gitmişti."

Not: Aynı anlamı karşılayan ek ve sözcüklerin bir arada kullanılması da anlatım bozukluğuna yol açar.

"Bitkilerin kurumasının nedeni havaların çok sıcak olmasındandır."

2. Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanımı:

Bazı sözcükler vardır ki her cümlede kullanılmaz. Bu sözcükler içerdikleri anlamları yönüyle her cümleyle uyuşmaz. İşte bu türden sözcükleri, kullanılmaması gereken bir cümlede kullanırsak sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu yapmış oluruz.

Örnekler:

“Verilere göre enflasyonun yükseleceğini savunuyor.” “Savunmak” sözcüğü “müdafaa etmek” anlamındadır. Burada “iddia etmek” anlamında “ileri sürmek” kullanılmalıdır.

“İlimizdeki müze sonunda hizmete açıldı.” Müze, bir otel, lokanta gibi hizmet veren bir kuruluş değildir. Bu yüzden “hizmete” açılmaz; ancak “ziyarete” açılır. Dolayısıyla burada anlatım bozukluğu vardır.

“Bu güzel çorabı annesi dokumuş.” Cümlesinde dokumak fiili yanlış anlamda kullanılmıştır. Dokumak fiili, halı, kilim gibi eşyalar için kullanılır. Eğer cümlenin yüklemi “örmek” olsaydı, anlatım doğru olurdu.

“Böyle güzel sözlere maruz kalmak beni onurlandırdı.” Cümlesinde “maruz kalmak” sözü yanlış anlamda kullanılmıştır. Bu söz “kötülüklerle maruz kalmak” veya “haksızlıklara maruz kalmak” anlamında kullanılır. Doğru söz “duymak” olabilirdi.

“Bugüne kadar önüne çıkan olasılıkları değerlendirememişti.” “Olasılık” sözcüğü “ihtimal” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Bu cümlede “olasılık” sözcüğünün kullanımı yanlıştır. Bu sözcük yerine “olanak, imkan” sözcüklerinden birinin kullanılması gerekirdi.

“Günde iki paket sigara içmesi, sağlığının bozulmasını sağlayacaktır.” “Sağlamak”, elde edilmesi istenen şeyi olumlu bir sonuca ulaştırmaktır. Bu cümlede, istenmeyen bir durumdan söz edilmektedir. Bu nedenle “sağlayacaktır” yerine “yol açacaktır” getirilerek cümle kurulmalıydı.

Sahilde çektiği resimlere bakıyorduk. (fotoğraflara)

Kişinin kendine özgün fikirlerinin olması gerekir. (özü)

Petrol ücretlerinin yüksek olmasından herkes şikayetçi. (fiyatlarının)

Anlatım bozukluğu konusunu en ayrımına kadar öğrendik. (ayrıntısına)

Akıllı telefonların fiyatları oldukça pahalıydı. (yüksekti)

3. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanımı:

Anlamca birbirleriyle uyuşmayan sözlerin aynı cümlede kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğudur. Çoğunlukla kesinlik bildiren sözcüklerle, ihtimal anlamı taşıyan sözcüklerin aynı cümlede kullanılması sonucu ortaya çıkar.

“Herkes eminim futbol oynamayı istiyordur her halde. Cümlesinde “eminim” sözcüğü kesinlik bildirir, “her halde” ise ihtimal anlamı taşır. Bu iki sözcük anlamca birbirleriyle çelişmektedir.

“Şüphesiz bu sözler Hasan’ı çılına çevirmiş olmalı.” “Şüphesiz” ve “olmalı” sözcükleri birbirleriyle çelişmektedir.

“Sınavda tabii ki tüm soruları okuyacağını sanıyorum.” “Bu olaya kesinlikle tepki göstereceğini tahmin ediyorum.” Bu cümlelerdeki “tabii ki” ile “sanıyorum”; “kesinlikle” ile “tahmin ediyorum” sözleri anlamca çelişmektedir. Bu nedenle cümlelerde anlatımın bozulduğu görülmektedir.

“Aşağı yukarı bundan tam beş yıl önceydi.”

“Sözünü ettiğiniz Fuzuli’nin herhalde 16’ncı asırda yaşadığını zannediyorum.”

“Süleyman Hoca’nın eminim bu saatlerde okulda olduğunu tahmin ediyorum.”

“Mutlaka bu sene kazanacağım galiba.”

“Öğretmen masasından yavaşça doğruluvardi.”

“Kesinlikle sınavı kazanabilirim.”

“Kişisel olanı arayışı onun nesnel tutumunu gösterir.”

Yukarıdaki cümlelerinde altı çizili kelimeler birbirleriyle çelişmektedir

4. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanımı:

Sözcüklerin, cümle içinde olması gereken yerden farklı bir yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozukluğudur. Burada yapılması gereken yanlış yere konulan sözcüğü cümle içinde alam bütünlüğü sağlanacak şekilde doğru yere koymaktır.

Örnekler:

“Yapılan kontrollerde alkollü araç kullanan Şükrü Eyüpoğlu adındaki bir vatandaş ifadesi alınmak üzere karakola götürüldü.” Cümlesinde “araç” sözcüğünü niteleyen “alkollü” sözcüğü yanlış yerde kullanılmıştır. Çünkü cansız bir varlık olan “araç” sözcüğü “alkol” kullanamaz. “alkollü” sözcüğü “kullanan” sözcüğünden önce getirilmelidir.

“Deneyimli bilgisayar alanında çalışacak elemanlar aranıyor.” Cümlesinde “deneyimli” sözcüğü yanlış yerde kullanılmıştır. “bilgisayar alanı” deneyimli olamaz, ancak insanlar deneyimli olabilir. Buna göre “deneyimli” sözcüğü “elemanlar” sözcüğünden önce getirilmelidir.

“Bu yazı, keyifle okunacak bir geminin seyir defteri şeklinde yazılmış.” Cümlesinde “keyifle” okunacak sözü yanlış yerde kullanılmıştır. Bu cümleden “geminin keyifle” okunacağı anlamı çıkmaktadır. Oysaki keyifle okunacak olan “gemi” değil, “seyir defteridir”. O halde “keyifle okunacak” sözünü “seyir” sözcüğünden önce getirmeliyiz.

“Patatesler çok suda pişmiş.” Doğrusu: “Patatesler suda çok pişmiş.”

“Fazla canını sıkma.” Doğrusu : “Canını fazla sıkma.”

“Kısaca bazı bildiklerimi anlatmak istiyorum.” “Bazı bildiklerimi kısaca anlatmak istiyorum.” Olmalıydı.

“Başkan, henüz eylülde adaylığını koyup koymayacağını bildirmemişti.” “Yeni durağa gelmiştim.”

Son iki cümlede, “henüz” ve “yeni” kelimeleri yüklemden önce kullanılmalıdır.

Bugün işe gitmedim, bütün gün bomboş evde oturdum. Doğrusu: “...bütün gün evde bomboş oturdum.”

5. Mantık Hatası:

Buna sıralama yanlışlığı da denir. İki durumu sıralarken bunların önem sırasına dikkat etmek gerekir. Eğer bu duruma özen göstermezsek anlatım bozukluğu yapmış oluruz.

“Bu kadar çok çalışırsa ölebilir, hatta yorgun düşebilir de.” Cümlesinde bir mantık hatası söz konusudur. “yorgun düşmek” ve “ölmek” sözcükleri yanlış sıralanmıştır. Doğrusu bu iki cümlelerin yer değiştirilmiş şeklindedir.

Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o. Cümlesinde sıralama hatası vardır. Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor ve üst düzey bir eylemdir. Bu yüzden “patates doğramayı” sözüyle “yemek bile yapamaz” sözü yer değiştirmelidir: “Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o”

“Yiyecek yemeğimiz, hatta bir lokma ekmeğimiz bile kalmamıştı.”

“Bu çocuk, değil karıncadan, canavardan bile korkuyor.”

“Senin bu düşüncelerini duyan, değil üniversiteli ilkokul mezunu biri olduğunu zanneder.”

“Başkan dokuza karşı altı oyla seçildi.”

“Dikkat etmezsen düşebilirsin; hatta ayağın bile kayabilir.”

“Uzun süre yatmak hastaya fayda değil; zarar sağlar.”

“Ödevini gelmeden önce mi sonra mı yaptın?”

Altı çizili kelimeler yer değiştirmelidir. Bu cümlelerde de mantık hatası söz konusudur.

6. Anlam Belirsizliği:

Cümledeki anlam belirsizliğinin iki nedeni vardır.

a. Şahıs yönüyle

Bazı sözcükler vardır ki aldığı eklerden dolayı hem ikinci tekil hem de üçüncü tekil şahsına ait olma özelliği gösterir. Bu ekleri alan sözcükler şahıs zamirleriyle kullanılmazsa anlam belirsizliği söz konusu olur. Bu durumda anlam belirsizliğine yol açan bu sözcüklerden önce mutlaka “sen” ya da “o” şahıs zamirini getirmek gerekir.

“Gözünü toprak doyursun.” Bu cümlede “gözünü” sözcüğünden kaynaklanan anlam belirsizliği vardır. Cümle başında şahıs zamiri (sen veya o) kullanılmadığı için cümlede sorulan, “kimin gözünü” sorusuna tam bir yanıt alamıyoruz. Bu yüzden cümle başına şahıs eki getirmeliyiz.

“Kardeşini bizim sokakta gördüm.”

“Kalemini çok beğendik.”

Altı çizili sözcüklerde anlam belirsizliği vardır.

Uyarı : Anlam belirsizliği başlı başına bir anlatım bozukluğu nedeni değildir. Zaten buradan soru sorulduğunda, soruda “anlam belirsizliği” ifadesi mutlaka kullanılır.

b. Noktalama yönüyle

Cümlede bazı sözcükler anlam belirsizliğine yol açabilir. Bu sözcüklerden sonra virgül getirerek anlam belirsizliğini ya da karışıklığını gidermiş oluruz. Özellikle cümle başında kullanılan adlaşmış sıfatlardan sonra, isim geliyorsa mutlaka virgül kullanılmalıdır.

Örnekler:

“Yaralı adama kısık sesle bir şeyler söyledi.” Cümlesinde “yaralı” sözcüğü anlam belirsizliğine neden olmaktadır. Yaralı olan “adam” mı, yoksa “yaralı” olan başka biri mi var; bu durum belli değildir. İşte bu da anlam belirsizliğinin olduğunu gösterir. Böyle durumlarda “virgül” koymak gereklidir.

“Toprak yolun kenarına kamyonla dökülmüş,”
Erdem; “küçük ağaçlara bakıyor.” dedi.
“Satıcı kadına seslendi.”

“Bayan gazeteciye birkaç soru sormak istiyordu.”
“Avukat hanım kardeşini arıyor.”
“Hamile adama kızdı.”

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden sonra “virgül” konmalıdır.

Uyarı : Yukarıdaki cümlelerde olduğu gibi, bu anlam belirsizliklerinde cümlenin nasıl vurgulandığı, nasıl söylendiği gibi durumlar dikkate alınıp öyle “virgül” kullanılması gerekir.

YAPISAL BOZUKLUKLAR

Bu tür anlatım bozuklukları dilbilgisiyle ilgilidir. Bunlar cümlenin öğelerinden, eklerden ya da tamlamalardan kaynaklanabilir. Şimdi bu anlatım bozukluklarını nedenleriyle birlikte inceleyelim.

1. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

a. Tekillik-çoğulluk yönünden

Cümlede özne tekilse yüklem de tekildir.

Örneğin; “Genç, yavaşça koltuğa oturdu.” cümlesinde özne tekil olduğu için yüklemde tekildir.

Uyarı : Anlamca çoğul, şekilce tekil olan “millet, ordu, herkes, çoğu” gibi sözcükler özne olduğu zaman yüklem tekil olur.

Örnekler:

“Ordu, teknolojiyi yakından takip ediyor.”

“Herkes beni anlayışla karşıladı.”

Cümlelerinde altı çizili sözcükler “Ordu, Herkes” sözcükleri öznedir. Buna karşılık yüklemde tekil olduğunu görürüz. Dolayısıyla, bu cümleler anlatımı doğru olan cümlelerdir.

*Saygı ve yüceltme anlamının bulunduğu tekil özneli sözcüklerde yüklem çoğul olabilir;

“Cumhurbaşkanımız yarın şehrimize gelecekler.”

*İnsan dışındaki varlıklar ya da soyut kavramlar özne olursa, yüklem tekil olur;

“Dağlar gün batımına doğru kızılaştılar.” Cümlesinin öznesi çoğuldur. Özne, insan dışındaki bir varlık olan “Dağlar” sözcüğüdür. “kızılaştılar” yüklemine de çoğul olduğunu görmekteyiz. Bu cümlede özneyle yüklem arasında tekillik-çoğulluk yönünden uyumsuzluk olduğu için anlatım bozukluğu vardır. Buna göre bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için yüklem tekil olmalıdır. Dolayısıyla cümle, “Dağlar gün batımına doğru kızılaştı.” olmalıdır.

Örnekler:

“Fikirler baskıyla yerleşmezler.” (yerleşmez)

“Kavak ağaçları yapraklarını erken döküyorlar.” (döküyor)

“Leylekler, ilkbaharda buraya gelirler.” (gelir)

“Bu tür mutluluklar gelip geçicidirler.” (geçicidir)

Yukarıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin çoğul eklerini **almamaları** gerekir.

b. Şahıs yönünden

Özne hangi şahıstan oluşuyorsa yüklem de o şahsa göre çekimlenir. Eğer özne birden fazla şahıstan oluşuyorsa yüklem de uygun çoğul şahıs eklerinden birini alması gerekir. Aksi takdirde anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

Örnekler:

“İsmail ve ben çok iyi anlaşıyorum.” Cümlesinin öznesi “İsmail” ile “ben” olmak üzere iki şahıstan oluşmaktadır. Yüklem olan “anlaşıyorum” sözü 1. tekil şahısa göre çekimlendiğinden yüklem her iki şahısı karşılamamaktadır.”- ben anlaşıyorum “ diyebiliriz , ancak “İsmail anlaşıyorum” diyemeyiz. Özne olan sözcükler “biz” anlamı taşıdığı için yüklemde 1.çoğul şahsa göre çekimlenmelidir. Yani; **“İsmail ve ben çok iyi anlaşıyoruz.”** olmalıdır.

“Yarışmada bir sen bir de Mehmet , dereceye girmişti.” (girmiştiniz) Cümlesinin öznesi “bir sen bir de Mehmet” sözüdür. Özneyi “sen” ve “Mehmet” sözcükleri oluşturmaktadır. Yüklem olan “girmişti” sözü 3. tekil şahısa göre çekimlenmiştir. Özne ile yüklem arasında şahıs yönünden bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Özne “siz” anlamı taşıdığı için yüklem de 2. çoğul şahısa göre çekimlenmelidir.

“Onunla sen bir zamanlar aynı okulda okumuştun.” (okumuştunuz)

“Geçen sene ben ,sen ve kardeşim tatil yapıyordunuz.” (yapıyorduk)

Cümlelerinde altı çizili sözcükler yanlış şahıs ekleri almıştır.

c. Olumluluk-Olumsuzluk yönünden

Öznesi olumlu anlam içeren cümlelerde yüklem olumlu; öznesi olumsuz anlam içeren cümlelerde ise yüklem olumsuz olur. Aksi takdirde anlatımı bozuk cümleler karşımıza çıkar. Bu anlatım bozukluklarını daha çok sıralı cümlelerde görürüz.

Örnekler:

“Hiçbiri anlatılanlara inanmıyor, kendi fikrinde ısrar ediyordu.” Cümlesinde “virgül” den sonra “herkes” sözcüğünü koymazsak “Hiçbiri kendi fikrinde ısrar ediyordu.” anlamı çıkar. Bu da anlatım bozukluğudur.

“Bu oyunu kimse beğenmedi, çok geçmeden salondan çıktı.” (herkes)

“Hiç kimse kitap okumadı, dakikalarca müzik dinlendi.” (herkes)

“Herkes ondan nefret ediyor, yüzünü görmek istemiyordu.” (hiç kimse)

Cümlelerinde “virgül” den sonra sırasıyla “herkes, herkes, hiç kimse” kelimelerini getirmeliyiz.

Hiçbiri okula gelmedi , dışarıda oynadı. -Herkes

Herkes ondan nefret ediyor, yüzünü bile görmek istemiyordu . - Hiçbiri

Hiçbiri anlatılanlara inanmadı; kendi fikrine ısrar ettirdi. - Hepsi

Hepsi dersten önce kütüphanede toplansın; sakın dışarı çıkmasın. -Hiç kimse

Yukarıdaki cümlelerde ikinci cümlelere sırasıyla herkes, hiçbiri, hepsi, hiç kimse getirilmelidir.

2. Tamlama Yanlışları

Tamlamalarda, sıfat ve isimden oluşan birden fazla tamlayanın aynı tamlanana bağlanması anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnekler:

“Son derste belgisiz ve sayı sıfatlarını gördük.” Cümlesinde “sayı sıfatları” kullanımı doğrudur; ancak “belgisiz” sözcüğü “sıfatlarını” sözcüğünün tamlayanı olamaz. Doğrusu, “belgisiz sıfatlar” şeklinde olmalıdır.

“Bu derste belgisiz ve soru zamirlerini işledik.” (belgisiz zamirleri ve soru zamirlerini)

“Birçok sorunları olan bu gence hepimiz yardım ediyorduk.” (birçok sorunu)

“Bu bölge coğrafi ve iklim açısından ilgi çekici özelliklere sahiptir.” “coğrafi” sözüyle isim tamlaması değil;

“coğrafi açıdan” biçiminde sıfat tamlaması kurulur.

“Eczanemizde askeri () ve emekli sandığı reçeteleri düzenlenir.” (askeri sandık)

“Kar yüzünden tüm özel () ve devlet okulları tatile girdi.” (özel okullar)

“Ülkemiz Bosna’ya askeri () ve gıda yardımı yaptı.” (askeri yardım)

Cümlelerinde tamlama yanlışlıklarından kaynaklanan anlatım bozuklukları vardır.

“Toplantıya özel ve kamu sektörlerini çağırdı.” özel sektörleri
 “Siyasi, askeri ve ekonomi alanlarında görüştüler.” siyasi, askeri alanlarda ve
 “Bu konu ekonomik ve sağlık açısından önemlidir.” ekonomik açıdan ve
 “Hece ve serbest vezin şiirin değişmez kalıplarıdır.” Hece vezni ve
 “Bu konuda müdüre danışalım, görüşlerinin neler olduğunu öğrenelim.” müdürün görüşlerinin...
 “Buraya geldiğini duydum.” (kimin? : onun -senin)
 “Şirketimiz memuru ve tek elemanısın.” şirketimizin memuru
 “Toplantıda gündemin öğrencilerin başarılarının artırılmasıyla ilgili maddeye geçildi.” gündemin maddesine

Uyarı ! Bazen tamlayanın kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

“Arkadaşıma anlatmaya çalıştım, fakat beni pek dinlediği yoktu.” Cümlesinde tamlayan eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. İkinci cümlede tamlayan durumundaki “dinlediği” sözcüğünden önce “arkadaşımın ya da “onun” tamlayanını getirmeliyiz.

3. Ek Yanlışları

Cümlede eklerin eksik kullanılması ya da yanlış yerde kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

“Benim asıl üzerinde durduğum nokta, onun benden izinsiz gittiğidir.” “gitmesidir”

Cümlesinde “gittiğidir” sözcüğü yanlış bir ek almıştır. Üzerinde durulan bir noktanın bir adının olması gerekir. O halde “gittiğidir” sözcüğündeki “-dik(-tiğ)” eki yerine “-me” isim-fiil eki getirilmelidir. Sonuç olarak bu sözcük “gitmesidir” şeklinde olmalıdır.

“Öğrencilerin başarısına ilgilenmek gerekir.” “başarısına ilgilenmek” olmaz, “başarısıyla ilgilenmek” olur.

“Bu, Salih’in ve benim çözebileceğim bir sorun değil.” (çözebileceğimiz)

“Okay’ ın, eserlerinde şehrin kenar mahallelerinde yaşayan yoksul insanları anlatması gerekmektedir.”

“Geliştirilen bu teknikle çocuklar, bilgisayarı daha kolay kullanılması amacına ulaşıldı.”

Yukarıdaki cümlelerde koyu yazılan sözcüklerde ek yanlışlıklarından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır.

Dayım bakkalcılığa yeni başladı.

“bakkallığa”

Yazılan konular geçen yılın hazırlanan ama; öğrenciye verilmeyen konulardır. “konularıdır.”

Sanki tüm kabahatleri bendeymiş gibi davrandı.

“Tüm kabahatler bendeymiş gibi davrandı.”

Tutuklular salınıverdi.

“salıverildi”

Söylediklerimden hep aksini yaparsın zaten.

(söylediklerim-in)

Sana çok iyi tanıdığımı söyleyebilirim.

“seni”

Hepinizi iyi akşamlar dilerim.

“hepinize”

Bir türlü okuyabilemedim , anlıyorsun mu?

“okuyamadım, anlıyor musun?”

4. Öğe Eksikliği

Öğe eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozuklukları daha çok bileşik ve sıralı cümlelerde görülür. Aynı öğelerin farklı yüklemere bağlanması ya da cümle içerisinde bir öğenin kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

a. Nesne Eksikliği:

“Ben öğretmenime inanır ve severim.” Doğrusu: “Ben öğretmenime inanır ve öğretmenimi(onu) severim.”

“Eve gelmiyor, ihmal ediyordu.” Doğrusu: “Eve gelmiyor, evi ihmal ediyordu.”

“Kızına kızmıyor; çünkü çok seviyor.” Doğrusu: “Kızına asla kızmıyor; çünkü kızını çok seviyor.”

“Cümlelerde yanlışlıklar vardır, belirtiniz.” Doğrusu: “Cümlelerde yanlışlıklar vardır, bunları belirtiniz.”

b. Yer Tamlayıcısı Eksikliği:

Düşman kenti bombaladı; ama giremedi.

“Düşman kenti bombaladı; ama kente giremedi.”

Çukurova'nın toprağı insanı diriltir, umut verir.

“Çukurova'nın toprağı insanı diriltir, insana/ona umut verir.”

Sizi önemseyen ve inanan insanlar var.

“Sizi önemseyen ve size inanan insanlar var.”

Gençlerden çok şey bekliyoruz; fakat değer vermiyoruz. “Gençlerden çok şey bekliyoruz; fakat onlara/gençlere değer vermiyoruz.”

Kadının içeri girmesiyle çıkması bir oldu.

“Kadının içeri girmesiyle içeriden çıkması bir oldu.”

c. Edat Tümleci Eksikliği:

Yeni yetişen sanatçılara yardım eder, ilgilenirdi. “Yeni yetişen sanatçılara yardım eder, onlarla ilgilenirdi.”
 Bir daha seni görmek ve karşılaşmak istemiyor. “Bir daha seni görmek ve seninle karşılaşmak istemiyor.”
 Arkadaşlarını aradı, sonra buluştu. “Arkadaşlarını aradı, sonra onlarla buluştu.”
 Kötü bir beste yaptığımda beni eleştirir ve tartışır. “Kötü bir beste yaptığımda beni benimle tartışır.”

d. Yükleme Eksikliği

Birden fazla cümlelerin aynı yükleme bağlanmasıyla ortaya çıkan anlatım bozukluğudur. Birden fazla cümlelerin sıralı bir şekilde kullanıldığı durumlarda cümlelerden birinin yüklemi olmazsa diğer cümlelerin yüklemi ortak olarak kullanılır. Bu durumda yüklem diğer cümleye uymayabilir.

Ben uçaktan, o ise trenden korkar. “Ben uçaktan korkarım, o ise trenden korkar.”
 Pilavı çok ama fasulyeyi hiç sevmem. “Pilavı çok severim ama fasulyeyi hiç sevmem.”
 Bugün ben yemek, o ise temizlik yaptı. “Bugün ben yemek yaptım, o ise temizlik yaptı.”
 Bugünkü sınava sen, yarınkine Volkan girecek. “Bugünkü sınava sen gireceksin, yarınkine Volkan girecek.”

5. Yükleme Yanlışları

Yüklemeyle ilgili yanlışlar şunlardır;

Etken ve Edilgen Fiillerin bir arada bulunması:

Aynı cümlede özellikle öge ortaklığı bulunan cümlelerde etken ve edilgen fiillerin birlikte kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnekler:

“Bu belgeleri velilerinize imzalatılıp, Müdür Bey’e vermelisiniz.” “Bu belgeleri velilerinize imzalatılarak, Müdür Bey’e vermelisiniz.”

“Her sabah erken kalkmaya çalışılmalı.” (çalışmalı)

“Bütün yemekleri hazırlayıp bir kenara koyulmalıdır.” (hazırlanarak)

Farklı Sözcüklerin Aynı Fiile Bağlanması:

Farklı eylemlere yönelik sözcüklerin aynı fiilimsiye bağlanması sonucu anlatım bozuklukları ortaya çıkar.

Örnekler:

“Sesini ve yüzünü göremediğim İsmail’le sesleniyorum.” Cümlesinde “sesini göremediğim” anlamı çıkmaktadır, bu da anlatım bozukluğudur. Cümleyi düzeltmek için “sesini” sözcüğünden sonra uygun bir kelime “duyamadığım” getirilmelidir.

“Bu suçlamanın yersiz () ve doğru olmadığını düşünüyor” (olduğunu)

“Bu akşam radyo () ve televizyon seyretmeyi düşünüyorum.” (dinlemeyi) Cümlelerinde anlatım bozuklukları vardır.

Ek Eylemin Ortak Kullanılması

Bu anlatım bozukluğu isim cümlelerinden oluşan sıralı cümlelerde görülür. Bazen birinci cümlede ek eylemin kullanılmadığından, ikinci cümledeki ek eylem ortak kullanılmış olur. Bu durumda anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

Örnekler:

“11\B sınıfındaki öğrencilerin birçoğu zeki, ama çalışkan değildi.” (zekiydi) Cümlesinin yüklemi “zeki” ve “çalışkan değildi” sözleridir. Bu cümlede birinci cümledeki yüklemi olan “zeki” sözünde ek eylem kullanılmamıştır. Bu yüzden “zeki” sözü ikinci cümledeki ek eylem alan “değildi” sözüne bağlanmıştır. “zeki değildi” şeklinde bir anlam oluştuğundan anlatım bozukluğu meydana geliyor. Anlatım bozukluğunu gidermek için birinci cümledeki yüklemi olan “zeki” sözüne ek eylem getirmeliyiz.

“Eserin konusu çok ilginç (), anlatımında sıradan değildi.” (ilginçti) Cümlesinde ek eylem eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır.

“Bülent çok samimi ve ona çok yakınlık göstermişti.” Cümlesinde ek -fiil eksik. “samimiydi” olması gerekirdi.

“Düşüncelerinde ısrarlı, ama inatçı değildi.” (1. Cümledeki ek-fiil eksik, “ısrarlı değil” anlamı çıkmaktadır.)

“Geceleri az, gündüzleri hiç uyumam.” (yüklem eksik.)

“Geceleri az uyurum, gündüzleri hiç uyumam.” (olmalıydı.)

Çocuğun boyu kısa, bedeni de pek biçimli değildi. (kısa idi.)